

УДК 378.018.8:364-4]:[364.3:159.923](045)

**СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ОСОБИСТОСТІ
ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

Тарасюк Олег, аспірант кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID 0009-0001-7059-046X

E-mail: o.tarasiuk@advanq.com

Коляда Наталія, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID: 0000-0001-7743-7831

E-mail: koliada_n@ukr.net

У статті на основі аналізу теорії і практики охарактеризувати особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-правового захисту особистості.

Автором з'ясовано, що в сучасних соціокультурних умовах набула актуальності підготовка майбутніх соціальних працівників, які володіють одним з найважливіших інструментів – соціальною та правовою освітою. З метою визначення ключових професійних компетентностей майбутніх соціальних працівників, що забезпечують їх готовність ефективно працювати в різноманітних умовах та вирішувати складні соціальні проблеми, сприяючи покращенню якості життя клієнтів та суспільства в цілому, нами було здійснено аналіз стандартів вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота за освітніми ступенями «бакалавр», «магістр», «доктор філософії». Мета – виокремлення загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, що забезпечують готовність майбутніх соціальних працівників до соціально-правового захисту особистості.

Ключові слова: соціальна робота, соціальний працівник, підготовка майбутніх соціальних працівників, соціально-правовий захист, стандарти вищої освіти, освітні програми.

**SOCIO-LEGAL PROTECTION OF PERSONALITY AS A COMPONENT OF
TRAINING THE FUTURE SOCIAL WORKERS**

Tarasiuk Oleh, Postgraduate student at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID 0009-0001-7059-046X

E-mail: o.tarasiuk@advanq.com

Koliada Nataliia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID: 0000-0001-7743-7831

E-mail: koliada_n@ukr.net

The article, based on the analysis of theory and practice, characterizes the peculiarities of training future social workers for social and legal protection of the individual.

The author found out that in the conditions of integration into the common world educational and scientific space, an urgent task is to study the modern needs of education and science, taking into account the realities and opportunities, traditions and innovations of Ukrainian and international practice, in particular, with regard to the training of highly qualified personnel-competent specialists capable meet the current demands of society. In modern socio-cultural conditions, the training of future social workers who possess one of the most important tools – social and legal education – has become relevant.

In this context, the task of integrating the theoretical and practical components of the training of future specialists, the further development of the principles of practical training of students, orientation towards the formation of professional skills and abilities, and sustainable motivation for future professional activity becomes especially relevant.

The formation of social and legal knowledge and technologies of their application in practice as a component of professional activity is of exceptional importance for students – future social workers. The latter necessitates differentiated training of social workers. This approach to substantiating the purpose of student education significantly affects the quality of training of specialists in their field, who have sufficient professional skills to use knowledge of social and legal protection of the individual in their professional activities.

The specified arguments determine the need to find and implement new approaches to the professional training of future social workers for socio-legal protection of the individual by developing new methods and programs for the formation of the necessary competencies, analyzing the influence of various factors on the quality of the socio-legal component of the training of future social workers.

Key words: social work, social worker, training of future social workers, social and legal protection, standards of higher education, educational programs.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах інтеграції до спільного світового освітньо-наукового простору надактуальним завданням є вивчення сучасних потреб освіти і науки з урахуванням реалій та можливостей, традицій та новацій української та міжнародної практики, зокрема, щодо підготовки висококваліфікованих кадрів – компетентних фахівців, здатних задовольняти актуальні вимоги суспільства.

Соціально-економічні перетворення в демократичному суспільстві «вимагають висококваліфікованих фахівців у всіх сферах життєдіяльності людини, а особливо – у галузі соціальної роботи. Пріоритетним напрямом у підготовці майбутніх соціальних працівників є набуття ними навичок та вмій, здатності в складних умовах сучасності приймати виклики і кваліфіковано вирішувати життєві ситуації» [5, с. 292].

У сучасній вищій школі основні засади професійної підготовки майбутніх фахівців ґрунтуються на положеннях Конституції України, Закону України «Про вищу освіту» (2014) та інших українських і міжнародних документах (Global Standards for Social Work Education and Training: International Association of Schools of Social Work (IASSW), International Federation of Social Workers (IFSW, 2020); Quality guidelines for Phd programs in social work (2023). Group for the Advancement of Doctoral Education in Social Work, GADE); Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, 2015) та ін. [12–16].

Нормативно-концептуальні та рекомендаційні документи, українські та міжнародні, зорієнтовують професійну підготовку у вищій школі на врахування предметної області конкретної спеціальності, яка передбачає набуття не вузьких компетентностей, а розв'язання комплексних проблем теорії і практики соціальної роботи, формування філософсько-культурного кругозору.

В сучасних соціокультурних умовах набула актуальності підготовка майбутніх соціальних працівників, які володіють соціальною та правовою освітою як одним із

найважливіших інструментів професійної діяльності. Тому, особливої актуальності набуває розробка засад практичного навчання здобувачів, зорієнтованого на формування професійних умінь і навичок, стійку мотивацію до майбутньої професійної діяльності як завдання інтеграції теоретичного і практичного складників у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування професійних компетентностей майбутніх соціальних працівників, соціальних педагогів досліджена такими науковцями, як О. Безпалько, О. Карагодіна, О. Караман, І. Ковчина, Н. Коляда, О. Кравченко, Н. Левченко, Ж. Петрочко, В. Поліщук, Т. Семигіна, Г. Слосанська, та ін. У науковому дискурсі здійснено значний внесок у розробку теоретичних та методичних підходів до підготовки соціальних працівників, вивчення їх професійної компетентності та визначення шляхів її формування. Однак, з-поміж різних аспектів професійної підготовки соціальних працівників нині залишається недостатньо дослідженим такий аспект, як професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до соціально-правового захисту особистості.

Мета статті – на основі аналізу теорії і практики охарактеризувати особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-правового захисту особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах сучасних соціально-економічних та суспільно-політичних викликів «інтерес до проблем соціальної роботи постійно зростає, що зумовлено закономірностями суспільного розвитку і високою соціальною потребою підвищення якості підготовки фахівця-професіонала, заснованої на гуманістичних ідеалах і принципах, з урахуванням його соціальних запитів, здібностей, інтересів, досвіду роботи тощо» [1, с. 4].

Соціальна робота як професійна діяльність реалізується відповідно до місії, що глибоко співзвучна із основними положеннями Концепції сталого розвитку: «Соціальна робота як сукупність професійних практик на індивідуальному, груповому, громадському рівнях може мати вплив на досягнення цілей сталого розвитку суспільства посередництвом змін індивідуальної та соціальної свідомості, поведінки, цінностей, ставлень та стереотипів, норм і традицій, взаємодій та відносин» [4, с. 76].

В Україні професія соціального працівника у професійному та академічному вимірах має свою історію і традиції, що розвиваються в контексті загальноосвітніх вимог до висококваліфікованих кадрів.

Які ж професійні завдання виконує соціальний працівник? Відповідно до «Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників» (наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Випуску 80 «Соціальні послуги» від 29 березня 2017 р. № 518), в якому визначено зміст професійної діяльності та кваліфікаційних вимог до посад працівників, зайнятих у соціальній сфері, кваліфікаційні характеристики керівників, професіоналів, фахівців, технічних службовців і працівників установ та закладів сфери соціальних послуг, які виконують функції, пов'язані з виконанням таких завдань:

- «організацією та керівництвом діяльністю із надання соціальних послуг щодо захисту осіб, окремих соціальних груп, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- сприянням зайнятості населення;
- підвищенням кваліфікації працівників;
- соціальною реабілітацією дітей з інвалідністю;

- реабілітацією осіб з інвалідністю;
- наданням соціально-психологічної допомоги;
- соціально-психологічною реабілітацією дітей;
- наданням соціально-психологічної допомоги;
- організацією експертного обслуговування соціально-трудова відносин;
- організацією профконсультування;
- організацією роботи з надання соціальної допомоги вдома та іншими керівними функціями;
- виконанням аналітичних функцій у сфері зайнятості;
- виховною діяльністю методистів і вихователів соціальних по роботі з дітьми з інвалідністю;
- навчальною діяльністю соціального спрямування;
- виконанням експертних функцій із регулювання соціально-трудова відносин та умов праці;
- інженерною діяльністю щодо профадаптації та протезування-ортезування;
- охороною праці;
- аналізом ринку праці;
- практичною психологією;
- діяльністю інспекторів, інструкторів та інших професіоналів;
- виконанням асистентських функцій під час реабілітації отримувачів соціальних послуг, їхнього навчання та виховання;
- виконанням функцій інструкторів з трудової адаптації та у справах глухих;
- виробничим навчанням;
- виконанням функцій фахівців з різних напрямків (видів) соціального обслуговування;
- виконанням функцій допоміжного персоналу та чергування;
- виконанням робітничих функцій із супроводу, евакуації, сурдоперекладання, моделювання та випробування протезно-ортопедичних виробів» [3].

Наведений вище перелік професійних завдань працівників, зайнятих у соціальній сфері (керівників, професіоналів, фахівців, технічних службовців і працівників установ та закладів сфери соціальних послуг, та ін.) потребує ґрунтовної професійної підготовки фахівців у галузі соціальної роботи. Така підготовка забезпечується цілою мережею інституцій формальної та неформальної освіти.

На рівні вищої освіти відповідно до інформації, розміщеної на сайті osvita.ua в Україні станом на 2024 р. підготовка соціальних працівників здійснюється в 72 ЗВО та наукових установ за спеціальністю 231 Соціальна робота за такими рівнями вищої освіти:

- перший (бакалаврський) – 51;
- другий (магістерський) – 43
- третій (освітньо-науковий) – 11 [2].

Підготовка майбутніх соціальних працівників здійснюється відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014) та Стандартів вищої освіти за освітніми ступенями «бакалавр», «магістр», «доктор філософії» (накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 Соціальна робота для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» № 557 від 24.04.2019 р. [9] та «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 Соціальна робота для другого (магістерського) рівня вищої освіти» № 556 від 24.04.2019 р. [10], «Про затвердження

стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 Соціальна робота для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти» № 1495 від 30.12.2021 р. [11]).

Відповідно до стандартів вищої освіти проектними групами розроблено освітні програми з підготовки майбутніх соціальних працівників з урахуванням місії та стратегії розвитку ЗВО, наукової установи, унікальності освітньої програми та особливостей її реалізації.

Загалом професійна компетентність майбутніх соціальних працівників є ключовим фактором успішної діяльності у сфері соціальної роботи. Вона охоплює такі аспекти:

– теоретичні знання (грунтовне розуміння основ соціальної роботи, психології, соціології, права та суміжних дисциплін. Це дає змогу соціальним працівникам оцінювати ситуації та знаходити оптимальні рішення для підтримки клієнтів);

– практичні навички (здатність застосовувати теоретичні знання на практиці через роботу з різними категоріями населення, зокрема і вразливі групи);

– етичні принципи (дотримання етичних норм та стандартів соціальної роботи, таких як конфіденційність, повага до особистості клієнта, недискримінація та справедливість);

– комунікативні навички (уміння ефективно спілкуватися з клієнтами, колегами, партнерами та іншими зацікавленими сторонами, зокрема активне слухання, емпатія, чітке вираження думок та ведення переговорів);

– аналіз та оцінка (здатність проводити оцінку потреб клієнтів, аналізувати ситуації, визначати проблеми та розробляти відповідні стратегії втручання);

– організаційні навички (уміння планувати, координувати та управляти соціальними проєктами та програмами);

– інноваційність та креативність (здатність генерувати нові ідеї та підходи до вирішення соціальних проблем, а також адаптуватися до змін у суспільстві та соціальному середовищі);

– професійний розвиток (постійне прагнення до професійного самовдосконалення через участь у тренінгах, семінарах, конференціях та інших формах безперервної освіти).

З метою визначення ключових професійних компетентностей майбутніх соціальних працівників, що забезпечують їх готовність ефективно працювати в різноманітних умовах та вирішувати складні соціальні проблеми, сприяючи покращенню якості життя клієнтів та суспільства в цілому, нами було здійснено аналіз стандартів вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота за освітніми ступенями «бакалавр», «магістр», «доктор філософії». Мета – виокремлення загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, що забезпечують готовність майбутніх соціальних працівників до соціально-правового захисту особистості.

Отже, за результатами проведеного аналізу нами було виокремлено такі компетентності соціально-правової складової підготовки майбутніх соціальних працівників:

Стандарт вищої освіти стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти»:

– Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного);

– Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення;

– Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб;

– Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах [9].

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти:

– Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення;

– Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства;

– Здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень;

– Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства [10].

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти:

– Здатність до розуміння основних концепцій, історії розвитку та сучасного стану наукових знань у сфері соціальної роботи [11].

Відповідні фахові (спеціальні) компетентності соціально-правової складової підготовки майбутніх соціальних працівників доповнені тими, що відображають особливості конкретних освітніх програм та простежуються у змісті обов'язкових освітніх компонентів, таких як: «Основи соціально-правового захисту особистості», «Методи соціальної роботи», «Теорія соціальної роботи», «Соціальна молодіжна політика», та ін.

Аналіз практики реалізації освітніх програм зі спеціальності 231 Соціальна робота свідчить, що важливу роль у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-правового захисту особистості відіграє позааудиторна підготовка – різні види практик, неформальна / інформальна освіта, діяльність студентських, молодіжних структур в ЗВО.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Отже, ґрунтовний аналіз наукових джерел засвідчив часткову дослідженість проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-правової діяльності у різних соціальних інститутах.

Освітні програми підготовки майбутніх соціальних працівників передбачають розвиток в особистісному, професійному та соціальному аспектах шляхом набуття загальних і спеціальних компетентностей та результатів навчання, адекватних сучасним соціокультурним вимогам. Важливе значення має формування у майбутніх соціальних працівників соціально-правових знань і технологій їх застосування у практиці як обов'язкової складової професійної діяльності справжнього фахівця своєї справи.

Означені аргументи зумовлюють потребу щодо пошуку та реалізації нових підходів до професійної підготовки здобувачів до соціально-правового захисту особистості шляхом розробки нових методик і програми для формування необхідних компетентностей, аналізу впливу різних факторів на якість соціально-правової складової підготовки майбутніх соціальних працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика : колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, О. М. Бойко [та ін.] ; за ред. Н. М. Коляди ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 234 с.
2. Вища освіта в Україні. *Osvita.ua*. URL: <https://osvita.ua/vnz/> (дата запити: 20.09.2024).
3. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 80. Соціальні послуги: Наказ Міністерства соціальної політики України від 29 березня 2017 р. № 518. 89 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0518739-17#n11> (дата запити: 19.09.2024).
4. Докторські програми в Україні: досвід НаУКМА / За ред. В. П. Моренця. Київ : Універ. вид-во «Пульсари», 2010. 160 с.
5. Коляда Н., Левченко Н., Заболотна О. Підготовка докторів філософії із соціальної роботи в Україні: перший досвід та перспективи розвитку. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 291–305.
6. Левченко Н. В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи. *Наука & Молодіжна політика: матеріали Науково-практичної онлайн-конференції* (Київ, 26 квітня 2021 р.). Київ: Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики, 2021. С. 36–39.
7. Поліщук В. А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти: монографія. Тернопіль, ТНПУ, 2006. 424 с.
8. Про затвердження професійного стандарту «Соціальний працівник (допоміжний персонал)»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 18 червня 2020 р. № 1149. URL: <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=b29addb8-9119-433e-bcf6-c0cecc2bc738> (дата запити: 20.09.2024).
9. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 № 557. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> (дата запити: 20.09.2024).
10. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 № 556. URL: <http://surl.li/fzpm1> (дата запити: 20.09.2024).
11. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 30 грудня 2021 р. № 1495. URL: http://ru.osvita.ua/doc/files/news/854/85468/231-Sotsial_robota_dokt_filosof_30_12_1.pdf (дата запити: 20.09.2024).
12. The International Association Of Schools Of Social Work (Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи). URL: <https://bit.ly/2ZYWKON> (дата запити: 20.09.2024).
13. EUA Council for Doctoral Education. URL: <https://eua-cde.org/> (дата запити: 12.07.2022).
14. IASSW General Assembly 2022. URL: <https://www.iassw-aiets.org/featured/10099-iassw-online-general-assembly-2022-2/> (дата запити: 20.09.2024).
15. International Council on Social Welfare, ICSW. URL: <https://www.icsw.org/> (дата запити: 20.09.2024).
16. International Federation Of Social Workers, IFSW. URL: <https://www.ifsw.org/social-work-action/> (дата запити: 20.09.2024).

REFERENCES

1. Aktualni problemy sotsialnoi roboty: teoriia i praktyka : kolektyvna monohrafiia / I. V. Albul, O. D. Baldyniuk, O. M. Boiko [ta in.] ; za red. N. M. Koliady ; MON Ukrainy, Umanskyi derzh. ped. un-t im. Pavla Tychny. Uman : Vizavi, 2020. 234 s.
2. Vyshcha osvita v Ukraini. *Osvita.ua*. URL: <https://osvita.ua/vnz/> (data zapytu: 20.09.2024).
3. Dovidnyk kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii pratsivnykiv. Vypusk 80. Sotsialni posluhy: Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 29 bereznia 2017 r. № 518. 89 s. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0518739-17#n11> (data zapytu: 19.09.2024).

4. Doktorski prohramy v Ukraini: dosvid NaUKMA / Za red. V. P. Morentsia. Kyiv : Univer. vyd-vo «Pulsary», 2010. 160 s.
5. Koliada N., Levchenko N., Zabolotna O. Pidhotovka doktoriv filosofii iz sotsialnoi roboty v Ukraini: pershyi dosvid ta perspektyvy rozvytku. Sotsialna robota ta sotsialna osvita. 2021. № 2 (7). S. 291–305.
6. Levchenko N. V. Pidhotovka maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do molodizhnoi roboty. Nauka & Molodizhna polityka: materialy Naukovo-praktychnoi onlain-konferentsii (Kyiv, 26 kvitnia 2021 r.). Kyiv: Derzh. in-t simeinoi ta molodizhnoi polityky, 2021. S. 36–39.
7. Polishchuk V. A. Teoriia i metodyka profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pedahohiv v umovakh neperervnoi osvity: monohrafiia. Ternopil, TNPU, 2006. 424 s.
8. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Sotsialnyi pratsivnyk (dopomizhnyi personal)»: Nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva vid 18 chervnia 2020 r. № 1149. URL: <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=b29addb8-9119-433e-bcf6-c0cecc2bc738> (data zapytu: 20.09.2024).
9. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 231 «Sotsialna robota» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity»: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 24.04.2019 № 557. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-V0.18.01.pdf> (data zapytu: 20.09.2024).
10. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 231 «Sotsialna robota» dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity»: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 24.04.2019 № 556. URL: <http://surl.li/fzplm> (data zapytu: 20.09.2024).
11. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity zi spetsialnosti 231 Sotsialna robota dlia tretoho (osvitno-naukovoho) rivnia vyshchoi osvity: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 30 hrudnia 2021 r. № 1495. URL: http://ru.osvita.ua/doc/files/news/854/85468/231-Sotsial_robota_dokt_filosof_30_12_1.pdf (data zapytu: 20.09.2024).
12. The International Association Of Schools Of Social Work (Mizhnarodna asotsiatsiia shkil sotsialnoi roboty). URL: <https://bit.ly/2ZYWKON> (data zapytu: 20.09.2024).
13. EUA Council for Doctoral Education. URL: <https://eua-cde.org/> (data zapytu: 12.07.2022).
14. IASSW General Assembly 2022. URL: <https://www.iassw-aiets.org/featured/10099-iassw-online-general-assembly-2022-2/> (data zapytu: 20.09.2024).
15. International Council on Social Welfare, ICSW. URL: <https://www.icsw.org/> (data zapytu: 20.09.2024).
16. International Federation Of Social Workers, IFSW. URL: <https://www.ifsw.org/social-work-action/> (data zapytu: 20.09.2024).